

MOLAS, Joaquim (2010): *Aproximació a la literatura catalana del segle xx*. Barcelona: Editorial Base, 360 p.

MOLAS, Joaquim (2010): *Sobre la construcció de la literatura catalana i altres assaigs*. Mallorca: Leonard Muntaner, Editor, 288 p.

El 2010 va ser un any especial per al professor Joaquim Molas perquè va veure publicats els dos volums d'assaigs objecte d'aquesta ressenya, coincidint amb el seu vuitantè aniversari, que va poder celebrar envoltat dels amics i col·legues de professió. D'aquesta manera es volia reconèixer el mèrit i la tasca de Molas per a la literatura i la cultura catalanes. Justament, el pròleg de Damià Pons al recull *Sobre la construcció de la literatura catalana* dona compte de manera exhaustiva de la feina que ha realitzat el professor durant la seva carrera i de la importància que la seva aportació ha tingut en l'àmbit dels estudis filològics i culturals, perquè Molas ha contribuït obstinadament a la «creació d'un sistema literari català que tengués la solidesa de la normalitat, que ocupàs una posició social hegemònica i que assolís un nivell de màxima excel·lència artística» (*Sobre la construcció...*, p. 39). En aquest sentit, les pàgines que presenten aquest volum són fonamentals pel caràcter explicatiu i ordenador que tenen de la vida professional de Molas. Com explica Pons i com expliciten els textos que componen ambdós volums, un dels aspectes que més ha preocupat Molas al llarg de la seva trajectòria és l'estatut de la literatura dins de la societat, el qual ha anat canviant en els diversos períodes i no sempre per millorar. És segurament aquesta voluntat historicista la que fa que l'organització dels assaigs dels dos reculls respongui a l'ordre cronològic dels temes que s'hi tracten. En el primer s'agrupen abans i després del 1939, per tal com «la victòria de Franco va produir una forta commoció en el clos de les lletres catalanes, de la qual encara queden, avui, algunes marques» (*Aproximació a la literatura...*, p. 212) i s'hi barregen estudis dedicats a períodes (el Modernisme, les Avantguardes o la postguerra) i a autors (Santiago Rusiñol, Mercè Rodoreda o Ramon Aramon i Serra), a més de textos que estudien la relació amb altres literatures o l'organització del sistema literari català. En canvi, en el segon volum, els estudis s'organitzen segons l'objecte de l'anàlisi: qüestions relacionades amb la periodització de la història de la literatura catalana, d'una banda, i autors i obres, de l'altra.

És evident que els dos reculls no poden ni pretenen ser una anàlisi profunda de la totalitat de la història de la literatura catalana, però sí que tenen la virtut d'acostar-nos a aspectes que potser no són els més habituals en els manuals especialitzats, com passa per exemple amb els textos dedicats a explicar l'origen i el sentit de la periodització de la literatura catalana, en la primera part de *Sobre la construcció...* El panorama general que es pot traçar després de llegir els volums il·lustra aquest procés de construcció que troba ja un dels primers pilars en la poesia d'Ausiàs March («La poesia d'Ausiàs March. Notes per a una lectura», *Sobre la construcció...*, p. 71) i que encara avui no ha acabat. Si s'hagués de fer algun retret a la selecció temàtica dels assaigs, seria justament aquesta absència de textos que analitzessin el present més immediat. Fóra interessant conèixer el punt de vista de Molas sobre l'estat actual de la qüestió per completar encara més aquest panorama general.

Un altre aspecte en comú a les dues obres referenciades és la varietat de tipus de textos, segons el moment i les circumstàncies en què van ser preparats. Així, hi trobem des de textos d'encàrrec institucional (Generalitat, Universitat, Institut d'Estudis Catalans, etc.) fins a estudis presentats en col·loquis internacionals, passant per articles per a revistes especialitzades o pròlegs per a volums diversos. En principi, que un text sigui una petició institucional o una iniciativa pròpia per a un simposi no devalua ni millora el resultat final, però quan aquesta tipologia tan variada es posa de costat, el lector hi nota fàcilment desajustos i diferències pel que fa al grau de profunditat i rigor en la presentació de la informació que, sense desmerèixer les qualitats particulars de cada text, sí que rebaixen el nivell de cohesió del recull. Pel que fa al moment de redacció, malgrat les revisions que s'hi hagin pogut fer, els treballs de Molas que reuneixen ambdós volums van des del 1978 fins al 2009, és a dir, abraquen trenta anys durant els quals han passat moltes coses, les aportacions d'altri han estat enriquidores i molt o poc ha canviat la perspectiva des de la qual s'observa la realitat literària. Les possibles revisions dels textos que Molas hagi pogut fer en preparar aquestes edicions no eviten, però, que aquests desajustos siguin notables.

En el cas del volum *Aproximació a la literatura...* aquestes particularitats i, fins a cert punt, limi-

tacions es fan molt més evidents que en l'altre. Si bé és cert que els títols i l'ordre dels textos marquen una clara progressió des d'inicis del segle xx fins a gairebé el canvi de mil·lenni, també ho és que llegits amb deteniment hom hi detecta alts i baixos, pel que fa al grau de profunditat amb què es presenten alguns temes en comparació a d'altres que es tracten de manera més lleugera o superficial. A més, també hi ha errors d'edició tan greus com datar el poema «Mi Musa» de Miquel Costa i Llobera «el 10-II-1979» («La poesia catalana i els inicis de la modernitat», *Aproximació a la literatura...*, p. 39); o datar una carta de Joan Maragall «el 15-IX-1993» («La poesia catalana i els inicis de la modernitat», *Aproximació a la literatura...*, p. 48), entre d'altres que ara no podem enumerar. No obstant això, el llibre suposa una bona via d'entrada al panorama literari català —i també en un sentit més ampli, cultural— del segle xx. En general, els articles recollits en aquest volum se centren especialment en l'anàlisi dels mecanismes literaris: editorials, revistes, formació d'autors, contacte amb altres literatures, premis, institucions, tertúlies, grups... En definitiva, tot allò que fa possible la creació i la difusió literària a efectes pràctics, perquè Molas entén que és gràcies a tots aquests mecanismes que es construeix també el país. El llibre, doncs, és una *aproximació* —en aquest cas el substantiu del títol és encertat i fa justícia—, però no a la *literatura catalana*, sinó més aviat als *mecanismes* de la literatura catalana i, segurament per aquest caràcter aproximatiu, sembla un recull dirigit al públic general o, si més no, no especialitzat, però interessat en la història cultural del país. Acceptada aquesta característica, el que sens dubte manca al llibre és un treball editorial que procurés que les reiteracions entre els articles no fossin excessives, que aconseguís cohesionar els textos, que de manera natural estan relacionats i es complementen, i que vetllés perquè la presentació de les dades i les referències fos rigorosa, cosa que no passa si es llegeixen amb deteniment les notes al final del volum.

El segon recull referenciat, en canvi, és molt més unitari que el primer, tot i les limitacions que comentàvem suara. El primer bloc de textos, agrupats sota l'epíleg que dóna nom al llibre, analitza, justament, el procés de creació del sistema literari català partint d'una base, tal com s'exposa en «Una literatura sense estatut», feble i «plena de forats» (*Sobre la construcció...*, p. 53). A partir d'aquí, els textos següents suposen un repàs a la tradició filològica i d'estudis literaris des de Milà i Fontanals, que centra l'atenció de més d'un text, fins al mateix Molas, que en «Necessitats i raons d'una proposta» (*Sobre la construcció...*, p. 123) exposa els motius i, sobretot, els criteris que el van portar a realitzar diverses tasques filològiques com la direcció de la *Història de la literatura catalana* d'Ariel o la creació de la col·lecció «Les Millors Obres de la Literatura Catalana»; necessitats i raons que en bona mesura s'expliquen i s'entenen millor després de llegir els articles precedents. Vet aquí, doncs, com en aquest cas el conjunt d'estudis presentats ofereix una visió progressiva i cohesionada de la qüestió. El segon bloc reuneix «Alguns escriptors, algunes lectures» en nou textos que van des d'Ausiàs March fins a Segimon Serrallonga, al qual es dediquen, simptomàticament, per tal com es fa palès l'interès especial de Molas per aquest autor, els dos darrers escrits. Aquest ventall tan ampli demostra també la versatilitat i la capacitat de Molas per fixar-se en qualsevol aspecte o autor de manera atenta i rigorosa; així com el domini que té de les dades de què disposa per relacionar-les i interpretar-les amb encert i profit.

El conjunt de textos, a més, evidencia, per si encara algú en tenia algun dubte, que Joaquim Molas és un intel·lectual i un erudit de referència per tal com amb la seva feina intenta —i ha aconseguit abastament— influir i modificar la societat. A més, també estem davant d'un bon escriptor, que sap comunicar la informació de manera clara, precisa, ordenada i, fins i tot, engrescadora. Molas té un estil fàcil de reconèixer: sovint recorre a les frases curtes i sincopades, les enumeracions marcades per connectors que les introdueixen són habituals perquè li permeten deixar ben clares les tesis principals dels seus estudis, i amb freqüència admet sense pudor la impossibilitat —per falta de temps, per qüestions d'abast temàtic, etc.— d'abordar certs aspectes que ha de deixar per a una altra ocasió o que «són una altra història». Afortunadament, després de la tasca ingent i excel·lent que els assaigs comentats tot just insinuen, encara queda feina per fer a les generacions de filòlegs que tant devem al professor Molas.

Oriol GONZÁLEZ TURA
Universitat Autònoma de Barcelona